

Jiří Georgiev (ed.):

**PRINCIP SUBSIDIARITY
V PRÁVNÍ TEORII A PRAXI
(GRUNDSATZ DER SUBSIDIARITÄT
IN DER RECHTSTHEORIE
UND PRAXIS)**

Praha, Vysoká škola CEVRO Institut,
2007, 152 stran.

Princip subsidiarity je odbornou politologickou a právní veřejností stejně jako profesionálními politiky často skloňován v souvislosti s procesem evropské integrace. Pro stoupence „*stále užšího svazku mezi národy Evropy*“ je princip subsidiarity zárukou, že rozhodnutí jsou „*přijímána co nejotevřeněji a co nejbližše občanovi*“ (srov. Smlouva o Evropské unii, hlava I., čl. 1). Naopak odpůrci evropské integrace vidí v důsledném prosazování principu subsidiarity zbraň proti rozšiřování působnosti orgánů EU.

Není tedy divu, že senátní Výbor pro záležitosti EU, Spolek českých právníků Všeherd a Vysoká škola CEVRO Institut využily období debat o budoucnosti evropské integrace a uspořádaly 12. března 2007 mezinárodní konferenci s názvem „Princip subsidiarity a národní parlamenty EU“. Příspěvky přednesené na této konferenci se pak staly základem recenzovaného sborníku. Stejně jako zmíněná konference, i sborník byl pojat v mezinárodním duchu, což naznačuje i jeho dvojjazyčný název. Skutečnost, že s výjimkou dvojjazyčné předmluvy z pera editora jsou všechny příspěvky ponechány v původním jazyce (9 česky, 3 německy), klade na čtenáře nárok na znalost jak českého, tak německého jazyka. Zatímco u české odborné veřejnosti se tato znalost předpokládá, lze vyslovit jisté pochybnosti o přínosu takového uspořádání pro německého čtenáře.

Základní předností sborníku je, že se nedopouští chyby obvyklé i v odborných kru-

žích a neomezuje princip subsidiarity pouze na otázky evropské integrace, ale snaží se jej osvětlit v celé jeho šíři jako princip, který je více filosofickým konceptem než vymahatelnou právní zásadou. Spektrum příspěvků tomuto pojetí odpovídá. Editor sborníku seřídil jednotlivé stati logickou metodou od obecného ke konkrétnímu. Po úvodních příspěvcích nastiňujících filosofické a právně-historické minimum principu subsidiarity následují zamyšlení nad uplatňováním tohoto principu ve vnitrostátních právních řádech. Tato zamyšlení se neomezuji pouze na českou realitu, ale díky mezinárodnímu rozměru sborníku má čtenář možnost seznámit se se situací v Německu, coby zemi, která má s aplikací zásady subsidiarity velmi bohaté zkušenosti. Většina autorů se však věnuje tématu neaktuálnějšímu – zakotvení principu subsidiarity v primárním právu Evropských společenství a úloze národních parlamentů coby jeho strážců. Celkem dvanáct příspěvků tak tvoří slušný kompaktní celek. Ostatně editor sborníku není v předmětné oblasti žádným nováčkem, a tak zpracování látky na odpovídající úrovni by nemělo vzbuzovat větší údiv.

Sympatickým rysem sborníku je, že dává prostor k prezentaci jak autorům věhlasným, tak zcela neznámým. Prostor recenze neumožňuje věnovat se jednotlivě jednotlivým autorům a jejich textům, přestože by si jistě zasloužily samostatnou pozornost.

Jak již bylo uvedeno, sborník se snaží o postihnutí fenoménu subsidiarity v právní teorii a praxi v jeho plné šíři. Jako originální – byť místy sporný – se tak jeví odkaz na dispozitivnost právních norem soukromého práva, subsidiárnost použití občanského zákoníku vůči jiným právním předpisům nebo subsidiární metody interpretace normativních textů coby konkrétní projevy principu subsidiarity v právním řádu. Za účelnější lze považovat zdůraznění skutečnosti, že princip subsidiarity v jeho původní verzi inspirované klasickou filosofií se neaplikuje pouze na

uspořádání vzájemných vztahů politických jednotek vyšší a nižší úrovně, ale platí i ve vztahu jedinec – organizovaná společnost, a zahrnuje tak ochranu jednotlivce před stále více se rozšiřující státní mocí a byrokracií. V takovém případě se může princip subsidiarity stát měřítkem vhodnosti mnoha opatření sociální, rodinné či školské politiky, ale například i státní ingerence do sféry uplatňování přirozených lidských svobod. Lze vyslovit politování, že prezentaci tohoto aspektu principu subsidiarity nebyl poskytnut větší prostor.

Problémem principu subsidiarity v jeho státoprávním a evropském rozměru není, zda je výslovně zakotven v normativních textech, tedy ústavách či příslušných mezinárodních smlouvách, ale zda je skutečně naplňován. V tomto ohledu autoři sborníku shodně upřednostňují standardní postupy klasické parlamentní kontroly před originálními „eurořešeními“. Bez ohledu na aktuální hloubku evropské integrace jsou národní parlamenty jedinými institucemi plně reprezentujícími suveréna. Zapojení národních parlamentů do role ochránců principu subsidiarity pak může být účinným lékem na stále diskutovaný problém demokratického deficitu a odcizování EU obyvatelstvu. Jednotlivé příspěvky o uplatňování principu subsidiarity svojí kritikou současného stavu přímo vybízejí k formulaci pozitivních návrhů na řešení. Této výzvy se v závěrečném příspěvku sborníku zhostil editor, který klade důraz na posílení systému včasného varování umožňujícího národním parlamentům plnit svoji roli „strážců smluv“ a relevantně vstupovat do procesu přijímání právních předpisů EU. Konečný soudní přezkum porušení principu subsidiarity a proporcionality pak autor navrhuje svěřit nově vytvořenému kompetenčnímu soudu.

Čtenář dychtící po střetu rozdílných přístupů spokojen nebude a sborníku vytkne příliš-

nou jednostrannost přístupu k tématu. Uvážíme-li načasování vydání sborníku (doba před podpisem reformní smlouvy EU) a vydavatelskou instituci, není harmonické vyznění příspěvků překvapující, a je jistě poctivějším přístupem než pokus o umělou konfrontaci. Skutečnost, že autorská škála je dostatečně pestrá a nikoliv jednobarevná, v konečném důsledku zvyšuje váhu apelu na důslednější uplatňování principu subsidiarity.

Naopak oprávněně výtky může čtenář adresovat formální úpravě publikace. Poznámky pod čarou jsou neobvykle číslovány pro všechny příspěvky v jedné číselné řadě. Na stranách 32–39 čísla indexů v textu zjevně neodpovídají číslování poznámek pod čarou a pro nalezení příslušné poznámky je třeba vždy přičítat číslo 2. Do třetice je pak třeba poznámkám pod čarou vytknout jistou grafickou zmatenost: od strany 69 číslo poznámky opticky splývá s jejím textem. Na kvalitě některých textů se projevuje i skutečnost, že se jedná primárně o příspěvky určené k přednesu na konferenci a obsahují tak výrazy (především nadbytečná ukazovací zájmena) prozrazující charakter mluveného slova.

Skutečnost, že princip subsidiarity není ve sborníku redukován pouze na „evropský“ či státoprávní rozměr, ale poukazuje i na jeho filosofické a historické kořeny, paradoxně činí z publikace hodnotný příspěvek především o budoucím směřování evropské integrace. Jedním z problémů evropské integrace je častá bezobsažnost používaných pojmů, pojem zásady subsidiarity nevyjímá je. Celkové vyznění sborníku je však v tomto ohledu spíše optimistické a naznačuje, že aplikace principu subsidiarity je podmínkou efektivního rozdělení působností mezi evropskou a národní rovinou, stejně jako ochrany jednotlivců před nadměrnou regulací.

*Jakub Kříž
Vysoká škola finanční a správní*